

УДК 316.6 : 378.046.4

ЗЕЛЮК Віталій Володимирович,
*ректор Полтавського обласного інституту післядипломної
педагогічної освіти імені М.В. Остроградського,
кандидат педагогічних наук, доцент*

ПІСЛЯДИПЛОМНА ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ТА ЗАВДАННЯ ПОІППО імені М.В. ОСТРОГРАДСЬКОГО

До ключових тенденцій сучасності, які необхідно враховувати під час здійснення реформ, слід віднести наступні:

– *виклик невизначеності*. Світ стає все більше і більше невизначеним;

– *виклик зростання складності реальності*. Світ стає все більш складним, багатовимірним. Ми живемо на технологічних надшвидкостях, в ситуації, коли, наприклад, студенти, які отримали

© В. Зелюк, 2017

знання на перших двох курсах, приходять на наступний і усвідомлюють, що отримані ними знання вже застаріли. Професії, які існували на початку нового століття і входили в певний «джентльменський» набір та були престижними різночл. відрізняються від тих, які з'явилися в 2016 та в 2017 роках. Ми маємо готувати людей до дуже мінливого майбутнього;

– *виклик стрімкої появи задач, яких раніше не було.* Інший клас задач. У силі, як ніколи, біблійна притча про те, що краще не пропонувати людині рибу, а дати вудку й навчити її ловити. В неперервній освіті ми обираємо саме останнє. На перше місце виходить завдання «навчити вчитися».

Якщо перейти на інший рівень викликів, то ми маємо: виклики компетентнісного підходу; виклики децентралізації; виклики створення опорних шкіл.

У 2017 р. нашими пріоритетами є долучення до розробки стандартів початкової школи, запровадження компетентнісного підходу, підвищення кваліфікації вчителя початкової школи; перенавчання педагогічних працівників опорних шкіл.

Прем'єр-міністр України на засідання Уряду презентував проект Середньострокового плану пріоритетних дій Уряду на період до 2020 року. У сфері *освіти* Уряд має низку завдань: якісна, сучасна і доступна загальна середня освіта (Нова українська школа), забезпечення якості вищої освіти, модернізація професійно-технічної освіти та нова система управління і фінансування науки.

Основні проблеми, які мають бути вирішені у сфері якісної, сучасної і доступної загальної середньої освіти (Нова українська школа). Головною проблемою є невідповідність стану загальної середньої освіти в Україні потребам суспільства ХХІ століття.

Передумовами виникнення проблеми є поступове погіршення якості середньої освіти, що стало наслідком низки факторів: зменшення обсягів фінансування; зниження соціального статусу вчителя; низька соціально-економічна мотивація суспільства до високоякісної освіти; незадовільне матеріальне забезпечення шкіл;

Розв'язанню проблеми сприятиме системне реформування всіх складових системи середньої освіти: змісту середньої освіти; системи управління середньою освітою; структури середньої освіти; системи державного фінансування середньої освіти; системи підготовки та професійного розвитку вчителів; нормативно-правового забезпечення освіти.

Реформування середньої освіти передбачатиме модернізацію змісту освіти, що вимагає створення принципово нового Державного

стандарту середньої освіти, який ґрунтується на компетентнісному та особистісно орієнтованому підходах до навчання, враховує вікові особливості психофізичного розвитку дитини на кожному з рівнів освіти, орієнтується на здобуття школярами умінь і навичок, необхідних сучасній людині для успішної самореалізації в професійній діяльності, особистому житті, громадській активності.

Водночас зміст початкової і середньої освіти має задовольнити освітні потреби кожної дитини відповідно до її інтересів, здібностей, життєвих намірів. Стандарти освіти будуть визначати базові компетентності, необхідні особі для життя відповідно до вимог часу, та які вона здобуде впродовж навчання. Важливим пріоритетом реформування загальної середньої освіти є упорядкування системи документообігу в системі управління середньою освітою. Реалізація пріоритету вимагатиме скорочення звітних документів між органами управління різних рівнів та школами, перегляду, оновлення або відміни ряду регуляторних документів, санітарних норм і правил, що регулюють роботу загальноосвітніх навчальних закладів.

Підготовка вчителів на сучасному етапі не відповідає вимогам концепції «Нової української школи»; якість підготовки вчителів не відповідає вимогам державних і суспільних інституцій; навчально-виховний процес в навчальних закладах не справджує очікувань і сподівань дітей та їх батьків щодо його якості, ефективності, забезпечення індивідуального підходу, врахування індивідуальних особливостей тощо.

Виникнення проблем обумовлено невідповідністю існуючої системи підготовки педагогічних працівників вимогам суспільства і держави на сучасному етапі їх розвитку, слабкою спроможністю випускників педагогічних вищих навчальних закладів задовольняти в нових умовах об'єктивні вимоги дітей та їх батьків до якості надання освітніх послуг.

Ключові показники, якими характеризується ситуація. *Якість освіти* є важливим комплексним показником, який залежить від *змісту освіти*. Наразі Державні стандарти освіти та шкільні навчальні програми не відповідають вимогам суспільства та є застарілими. В умовах децентралізації потребує розвитку мережа навчальних закладів, в т.ч. опорних (протягом 2016 року створено 137 опорних шкіл).

Мета, яку необхідно досягнути в середньостроковій перспективі і до кінця 2017 року. У середньостроковій перспективі – поліпшення якості середньої освіти в цілому, подолання

територіальних відмінностей у якості освіти та трансформація змісту освіти на основі компетентнісного підходу.

Формування змісту освіти з метою розвитку креативної та ініціативної особистості, здатної до ефективної діяльності в суспільстві, яка завдяки умінню критично мислити, набутим компетентностям, сформованим переконанням і ціннісним ставленням спроможна приймати адекватні рішення на благо українського народу, суспільно-економічного розвитку людства.

Вироблення і реалізація принципово нових підходів до реалізації змісту освіти у навчальних програмах і підручниках, визначення освітніх результатів і способів їх вимірювання, зокрема у формі зовнішнього незалежного оцінювання.

Створення педагогічних експериментальних майданчиків, на базі яких здійснюватиметься відповідна апробація змісту освіти, експериментальна перевірка нових навчальних програм і підручників.

Якісні зміни у процесі професійного розвитку вчителів – підготовка вчителів, які є компетентними, вмотивованими, ІКТ грамотними, здатними до професійної рефлексії, відкритими до змін та новацій нової української школи, готовими допомагати учням розвивати життєві уміння.

Цільові кількісні показники, яких ми маємо досягнути в середньостроковій перспективі і до кінця 2017 року. Затвердження нового Державного стандарту початкової загальної освіти та 80 навчальних програм.

Проведення моніторингу якості початкової освіти з метою фіксації стану навчальних досягнень випускників початкової школи до впровадження Концепції Нової української школи. Визначення: поточного стану сформованого математичної компетентності учнів на етапі закінчення початкової школи; поточного стану сформованості читацької компетентності учнів на етапі закінчення початкової школи; факторів, що впливають на якість підготовки учнів на рівні початкової школи.

Розроблення Концепції розвитку педагогічної освіти, галузевої рамки кваліфікацій педагогічних працівників, професійного стандарту вчителя початкової школи та 40 стандартів вищої освіти для педагогічних спеціальностей / спеціалізацій.

Розширення мережі опорних шкіл на 100 закладів. У середньостроковій перспективі: зменшення не менш як удвічі розриву між якісними показниками середньої освіти у сільських та міських школах (за результатами ЗНО); підвищення рейтингового місця України за якістю початкової освіти на 5 позицій за показниками

Глобального індексу конкурентоспроможності Світового економічного форуму.

Суть підходу, який пропонується реалізувати в середньостроковій перспективі. Підхід, який пропонується реалізувати в середньостроковій перспективі, має на меті: трансформацію змісту освіти на компетентнісних засадах; вироблення і реалізацію принципово нових підходів до формування змісту освіти, його реалізації у навчальних програмах і підручниках, визначення освітніх результатів і способів їх вимірювання; широку апробацію навчальних програм і підручників, створення педагогічних експериментальних майданчиків, на базі яких здійснюватиметься відповідна апробація змісту початкової освіти; створення національної освітньої платформи з метою забезпечення вільного доступу всіх дітей шкільного віку до якісних сучасних навчальних ресурсів, а вчителів та батьків до якісних педагогічних, навчально-методичних, дидактичних, психологічних ресурсів тощо; упорядкування системи документообігу в системі управління середньою освітою; запровадження якісної підготовки педагогічних працівників відповідно до суспільних та державних потреб, оновлення системи професійного розвитку вчителів.

Послідовність кроків, які плануються зробити у 2017 році.

1. Розробка і затвердження нового Державного стандарту початкової середньої освіти на компетентнісній основі – III квартал.
2. Розробка нових навчальних програм для початкової школи та навчальних матеріалів з апробації нового Державного стандарту початкової середньої освіти – III квартал.
3. Моніторинг якості початкової освіти – протягом року.
4. Розробка навчальних планів та програм базової та старшої школи – II квартал.
5. Оновлення системи підвищення кваліфікації вчителів – протягом року.
6. Розробка та затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти – I квартал.
7. Затвердження стандартів вищої освіти за педагогічними спеціальностями (спеціалізаціями) та відповідними освітніми рівнями – II-IV квартали.
8. Розробка Галузевої рамки кваліфікацій педагогічних працівників – протягом року.
9. Запровадження пілотних проектів із реалізації Рамки професійного розвитку вчителів іноземних мов – протягом року.

10. Розроблення системи добровільної сертифікації вчителів – протягом року.

11. Впровадження комунікаційної стратегії реалізації концепції нової української школи – протягом року.

12. Упорядкування системи документообігу в системі управління середньою освітою (дебюрократизація) – протягом року.

13. Розширення мережі опорних шкіл I-III квартали.

Основні проблеми, які мають бути вирішені у сфері національно-патріотичного виховання:

– наявність істотних відмінностей у системі цінностей, світоглядних орієнтирах різних груп суспільства, унаслідок чого утворюється підґрунтя для просування несумісних із незалежністю держави місцевих ідентичностей, міжрегіональних, міжетнічних, мовних конфліктів;

– перетворення інформаційного простору на інструмент маніпуляції суспільною свідомістю, продукування ціннісної дезорієнтації.

Подальше нехтування цими негативними явищами посилюватиме реальні й потенційні загрози національній безпеці, сприятиме засиллю антиукраїнської пропаганди. Ураховуючи виклики сьогодення – військову агресію Російської Федерації та спроби внутрішньої дестабілізації – національно-патріотичне виховання визначено одним із пріоритетів діяльності Мінмолодьспорту.

Мета, яку необхідно досягнути в середньостроковій перспективі і до кінця 2017 року. До кінця року: формування ціннісних орієнтирів та утвердження національно-патріотичної свідомості дітей та молоді; підвищення престижності проходження військової служби за контрактом у Збройних Силах України та готовності молоді до боротьби за державну незалежність і територіальну цілісність України; поширення правдивої інформації про обставини збройної агресії Російської Федерації проти України.

У середньостроковій перспективі – розвиток ефективної і дієвої загальнодержавної системи національно-патріотичного виховання, зокрема шляхом: підготовки вихователів системи національно-патріотичного виховання; активізації участі молоді у заходах національно-патріотичних громадських об'єднань; збільшення чисельності членів національно-патріотичних громадських об'єднань, військово-патріотичних клубів.

Це розлоге цитування Середньострокового плану пріоритетних дій Уряду на період до 2020 року важливе, з нашого погляду для визначення пріоритетів ПОІППО в умовах глобальної невизначеності.

Пріоритетними напрямками діяльності Полтавського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені М.В. Остроградського у 2017 році в контексті впровадження Концептуальних засад реформування середньої школи «Нова українська школа» працівники ПОІППО, ректорат визначають:

– забезпечення випереджувального характеру навчання у системі післядипломної освіти та розширення вибору освітніх послуг для задоволення професійних потреб педагогів;

– забезпечення науково-методичного супроводу впровадження Державного стандарту початкової загальної освіти, Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти, Державного стандарту початкової загальної освіти для дітей з особливими освітніми потребами;

– забезпечення впровадження загальноосвітніх орієнтирів Нової української школи на основі компетентнісного підходу, які зосереджені на вміннях, навичках, а також на ставленнях, якостях відповідно до «Рекомендацій Європейського Парламенту та Ради Європи від 18 грудня 2006 р. щодо формування ключових компетентностей освіти впродовж життя»;

– сприяння формуванню демократичної культури в школі через вироблення відповідних процедур для захисту прав людини і впровадження демократичних цінностей;

– сприяння розбудові інформаційного простору України через розширення сфери функціонування державної мови, зокрема і в школі;

– формування мовної культури педагогічних працівників на основі реалізації Закону України “Про засади державної мовної політики”;

– сприяння розширенню можливостей вивчення іноземних мов у школі, що сприятиме підвищенню конкурентоздатності українців на глобальному ринку праці;

– спрямування роботи на розвиток інноваційності в школі, зокрема за допомогою ІКТ, що передбачає створення простору і можливостей для творчості учнів та їх взаємодії між собою і глобальним світом з огляду на прагнення України стати державою новітніх технологій;

– здійснення просвітницько-виховної роботи щодо формування нової суспільної філософії щодо осіб з інвалідністю, розповсюдження

напрацьованого педагогічного досвіду роботи з дітьми з особливими освітніми потребами; інноваційних технологій з питань підготовки таких дітей до самостійного життя

- орієнтування на активність того, хто навчається: педагог вільно обирає відповідні можливості професійного розвитку або й бере участь у їх формуванні;

- орієнтування на досвід і знання: подання актуальної інформації у контексті наявного досвіду і знань та з урахуванням потреб учительства;

- орієнтування на оцінювання: що дасть можливість педагогам отримувати якісний зворотній зв'язок, доброзичливу оцінку діяльності та процесу, задля підвищення ефективності роботи;

- сприяння розбудові професійної спільноти зі стійкими горизонтальними зв'язками, що надають підтримку, зокрема на етапі впровадження нових ідей у навчальній діяльності;

- підвищення якості шкільної освіти з огляду на трансформацію освітніх і навчальних програм;

- проведення інтерв'язь, суперв'язь із важливих питань професійної діяльності, зокрема, для спеціалістів, які надають психологічну допомогу особам, що стали свідками військових дій, членам сімей-учасників антитерористичної операції;

- проведення практико-орієнтованих експериментальних досліджень з актуальних проблем розвитку освіти;

- формування громадянської компетентності у педагогічних працівників та учнів;

- підвищення мотивації вчительства, усвідомлення етичних засад і власної моральної мети, підвищення професійної майстерності, а також утвердження свободи професійної діяльності;

- забезпечення виконання програми «Опікуємося освітою» на 2017-2020 роки, яка спрямована на розвиток освіти Полтавської області;

- здійснення заходів щодо реалізації Концепції розвитку методичної служби Полтавської області на 2015-2020 роки;

- реалізація організаційно-методичних заходів щодо впровадження Концепції виховної діяльності навчальних закладів Полтавської області на 2015-2020 роки;

- здійснення науково-методичного забезпечення організації заходів з патріотичного виховання всіх учасників навчально-виховного процесу, які сприятимуть формуванню у дітей та утвердженню у педагогів і батьків національних цінностей, що притаманні громадянину України, підтримують прагнення кожної

особистості до духовного, інтелектуального, творчого та фізичного розвитку задля розквіту держави в цілому;

– забезпечення своєчасного та повного виконання заходів щодо підготовки та організованого проведення зовнішнього незалежного оцінювання навчальних досягнень випускників навчальних закладів системи загальної середньої освіти, які виявили бажання вступати до вищих навчальних закладів у 2017 році;

– забезпечення якісної підготовки учнівських команд до виступу на Всеукраїнських учнівських олімпіадах і турнірах.

І на завершення. Для держави, країни немає нічого страшнішого, ніж розрив між народом і владою, ніж варварство, пов'язане з втратою здатності до діалогу культур, критичного мислення тощо. Полтавський психолог Володимир Моргун справедливо нагадує про досвід нашого видатного педагога А.С. Макаренка, який в умовах сталінського тоталітаризму не боявся йти на пряму демократію, пряме народовладдя («Майдан»!) у Ковалівській колонії, головним керівним органом у якій було проголошено... загальні збори різновікового колективу, рішення якого виконував і сам завкол! Психолог застерігає: ті, хто сьогодні ігнорують думку людей (дані соціології?!), ігнорують думку громад, відкриті списки кандидатів на виборах – всім цим штовхають людей до радикальних сценаріїв. Унаслідок чого (якщо повернутися до початку статті) ступінь невизначеності може зрости до таких висот, що визначати наше життя будуть... миротворці ООН та інші країни. Отже, аби уникнути найгірших сценаріїв невизначеності, необхідно сприяти розвитку в системі шкільної освіти патріотизму, демократичних цінностей та критично-конструктивного мислення – ось орієнтир нашої освітньої інституції на найближчу перспективу.